

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG
Fornyelse i Danmark

3. årgang nr. 4
Høsten 1960.

KIRKEDAGENE I RIISSKOV

Når tankerne går tilbage på de kirkedage i Riisskov, som nu er afsluttede, er det med dyb taknemmelighed til Gud, som lod dagene lykkes over forventning godt. Det var ikke blot en snæver kreds, som havde set hen til disse dage i håb og spænding, mange havde bedt om, at de måtte lykkes, og mange havde forud frygtet, at de måske ikke ville lykkes, at der ikke ville komme ret mange mennesker, at det praktiske arrangement ikke skulle klappe, at dagene økonomisk ville give underskud, at messer og tidebøn ville blive skæmmet af nervøsitet og fejltagelser, at det ikke ville lykkes at få rigtig kontakt med deltagerne, at dagene ikke ville blive den kirkevækkelser, så mange har bedt om. Og nu står vi her bagefter fulde af taknemmelighed. Alle bekymringer kunne vi have sparet os. Gud lod dagene lykkes. Sådan som de mange bønner var bedt, sådan bønhørte Gud dem. Dagene gik ikke i vasken. De var båret frem af forbøn, og Gud tog dem og gjorde dem til sine kirkedage.

Stor tilslutning.

Foruden gæster, som kun var med for en kort tid, var vi hele tiden mellem 80 og 100 faste deltagere. Asbjørn Fog og Edmund Jensen sled i det med indkvartering og alt det praktiske, så det klappede. Over 500 kr. blev lagt som offergave til den kirkelige fornyelse i Danmark, messer og tidebønner forløb smukt til Guds ære og menighedens opbyggelse, foredrag og taler kaldte til omvendelse til kirkens gamle tro, så det hos nogen vakte glæde, hos andre spørgen, hos nogen modsigelse, hos ingen ligegyldighed.

Tre højmesser.

Det var et betagende øjeblik, da højmassen begyndte lørdag morgen. For første gang i flere århundreder blev messen atter i fuld udstrækning fejret efter den vesterlandske ritus her i landet og det i fuld offentlighed. Ikke blot for en kreds af mennesker i et brøderskab eller en forening, ikke blot for et enkelt sogn, der har en højkirkelig præst, men som et kald til hele Guds folk i dette land om at komme og være med i denne aldgamle måde at dyrke Gud på, sådan som Kristus selv har indstiftet den. Liturgiens ydre skikkelse er den rette ramme om, at mennesker giver sig selv til Gud med hele deres liv ved Jesus Kristus, vor Herre, d.v.s. ved hans evige offer på kcrset, tilstede på alteret i brødet og vinen, som blev løftet højt op.

Atter knæler man i danske kirker.

I det øjeblik så man til sin fryd, at de stive knæs periode er ved at være forbi i dette kongerige, mange i kirkebænkene knælede sammen med præsterne ved alteret i tilbedelse og dyb forundring over mysteriet i dette allerhelligste sakramente, at brødet og vinen virkelig er blevet Kristus iblandt os. Den samme dybe knælen iagttog man ved ordene i trosbekendelsen: ... og blev kød ved Helligånden af Jomfru Maria og blev menneske. Det er sandt. Her er et under så stort, at det ikke blot venter på at vi bøjer vore sind, men også vore stive rygge og knæ.

Een tilbedelse og lovsang.

I denne kirkens dyrkelse af den hellige treenige Gud var alle forenede. Her fandt menighed, kirkekor, orgel, præster sammen i en lovsang, en tilbedelse af Skaberen, Sønnen og Helligånden, en lovsang som gav lyd til alterlysones, blomsternes og messeklædernes stumme tilbedelse af Gud.

Her prædikes Guds ord.

Her, hvor een menighed var samlet til messe, blev der prædiktet, så det forslog - en levende demneth af den usandhed, at de højkirkelige forsømmer prædikenen - Guds ord lød i Epistel, Evangelium og i prædiken, og menigheden svarede med sit credo, jeg tror. Lørdag lød Guds ord om inkarnationens under, som tog sin begyndelse i Jomfru Marias moderskød, søndag om vore øren og munde, som først og fremmest er skabt for at høre Guds tale til mennesker og for at svare med menneskets credo. Mandag, i messen for kirkens enhed, lød Guds ord til os om kirken, Kristi legeme, og det talte strengt til os om, hvordan vi ved synd og sandkasseagtig uansvarlighed har sjolet denne enhed.

Tidebønner og stor procession m. udenlandske gæster.

Også tidebønnerne var dyrkelse af Gud. Men, vesper og komplet blev fejret. Søndag begyndte vi at finde ind til tidesangens lighed. Provst Riisager prædikede ved Vesperen søndag, og i forbindelse med den var der en højtidelig procession af præster og ordensfolk. Det var en fejl, at ingen lægfolk var med, men det sker næste gang, vi samles til kirke dage. Blandt søsterne sås diakonissen S. Ragna, som kæmper for en fornyelse af diakonissernes liv. S. Anna, mindresøster fra Lem, var der i sin fattige brune dragt. Men ikke S. Anna måtte fryde sig over her i Danmark at opleve det, hun i 30'erne kæmpede for og led nederlag på i telmissionen i Indien? De lyseblå Mariadøtre fra Kollund ønskede nok, at deres Moder Elisabeth kunne have været med. Blandt de 25 præster iført messeskjorter og stola'er sås den hollandsk-svenske van Kassen, og den kæmpehøje professor Catanzaro fra U.S.A. For deres øjne så de opfyldelsen af noget af det de havde håbet på og bedt for. Jo, skøn var sjælens pilgrimsgang.

Skriftestolen i brug igen i danske kirker.

Foredrag og taler skal ikke refereres her, da de i de kommende numre vil blive bragt her i Re-formatio. Derimod bør skriftestolen omtales. Endelig stod der en rigtig skriftestol i en dansk kirke (de romerske kirker her i landet i denne sammenhæng ladt ude af betragtning). Her kunne enhver privat og hemmeligt aflægge sit skriftemål for en præst, der sad skjult bag gitter og forhæng. Stolen blev brugt. Her modtog synderne Guds tilgivelse af præsten med ordene: Jeg forlader dig dine synder i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Stolen er til at skille ad. Den kan sendes landet rundt til stævner og kirkedage, hvor der måtte være brug for den. Om den så måtte blive den første af en lang række skriftestole, som i de kommende år bliver opstillet i vore tomme kirker.

60 præster samlet til konvent.

Kirkedagene sluttede med messen mandag morgen. Derefter var der præstekonvent for deltagende præster og for brødre i Aarhus stift. 60 deltog. Lund-Pallesen talte om emnet "Den danske kirkes katolicitet - som forudsætning og forpligtelse", og gjorde det med en sådan dygtighed, at det kan stå som mønster for en faglig akademisk-theologisk drøftelse.

Glade mennesker - og dem der blev vrede.

På kirkedagene så man glade mennesker, som frydede sig over endelig at møde kirken, når den vil vedkende sig sin katolicitet i tro, gudstjeneste, bøn, lære, og som blev opmuntret til fornyet lydighed mod kirkens Herre. Der var også overraskede og forundrede mennesker, som nok kunne stødes over de ydre formers styrke, som vi andre er blevet det, indtil vi helt opdagede det indre indhold. Der var mennesker, som blev tavse. Her mødte de noget, de måtte overveje på en helt ny måde. Og så var der nogle mennesker, som blev vrede. De opdagede til deres forfærdelse, at de aldeles ikke var kommet med til noget harmløst og ufarligt, men til et kirkens vækkelsesmøde. Det de mødte, rev og sled i dem, da lukkede øjne og øren, for de ville ikke vide af det, de her mødte. Derfor måtte de flygte!

Sions sang synges atter - kirken bygges op.

Nu er vi alle sendt ud over landet, og mens vi er opfyldt af taknemmelighed over, at dagene fik lov til at lykkes, nynner vi på en salme, som blev brugt ved stævnet, og som Grundtvig skrev netop i det år - 1825 - da han opdagede kirken og skrev "Kirkens Gjenmæle". Det er "Tør ej nogen ihukomme". Heri lyder verset:

Samler Eder tak om bjærgtet
alle Sions døtre små,
har end fjenden sletten hærget
Herrens bjerg han lod da stå.
Blev end sten på sten ej levnet,
hjørnesteinen lå dog fast,
er urokket og urevnet
mod den alle våben brast.

... Vover nogen end at nemme,
end at kvæde Sions sang -?

Ja, vi vover det. I kirkens ruiner i vort land har vi fundet hjørnesteinen, som er urokket og urevnet, som al afkristning, menneskekyrkelse og materialisme forgæves prøver sine våben på. Dagene i Riisskov har afdeknet klippegrunden for mange, nu bygger vi atter kirke. Atter er der nogen i Danmark, som vover at synge Sions sang.

... Under sang vi atter bygge
på den gamle klippegrund.

P. D.

-----oo0oo-----

FOLKEKIRKENS KRISE - KIRKEN SVAR

Foredrag, holdt på kirkedagene af Per Dolmer.

Kirken i vort land, folkekirken, er som en mor, der ligger meget alvorligt syg, som måske er døden nær. Omkring hende står hendes børn og venner, de prøver at trøste hende på forskellig vis. Hven er da hendes gode børn og venner, de der siger til hende, at det ikke står så slemt til, at hendes tilstand er netop den normale, at netop sygdommen, som hun nu lider under, er den rette måde at være kirke på, at hun bare

skal tage en albyl, hvis hun har smerter, eller de der siger til deres kirkemoder: "Mor, du er syg, vi må tilkælde lægen, få dig undersøgt, få dig behandlet", som måske vil tillade at operationskniven skærer i hende for at få ondet bort, selvom der kan være fare for forbundet dermed? Svaret kan ikke være svært. Folkekirken er syg, og den falske venlighed og trøst har slået kreds om hendes sygeleje. "Jeg tror aldrig, at folkekirkens stilling i folket har været så stærk som nu. Det gælder ikke blot i det ydre, men også de indre linier ..."

"Netop folkekirken, som vi kender den i dens svaghed, er kirken, sådan som Jesus har tænkt sig den".

"Usikkerheden er det sande evangeliums kendetegn".

Hvem vil være med til at skubbe disse falske trøstere til side, og sige til vor kirkemoder: "Tro ikke deres rare ord". Det vil enhver, som ønsker hende helbredet tilbage, så hun atter kan være en god mor for alle sine døbte døtre og sønner i dette land. Kun de, som ønsker hende død, så de efter forgoðtbeholdende kan skalte og valte med hendes ejendom uden hendes menende og myndige ord, trøster hende billigt, så hun dør deraf.

Lad os da som hendes gode børn træde hen til sygelejet, føle pulsen, der slår uregelmæssigt og svagt, høre åndedrættet, som er hivende og besværet. Lad os med sandhedens røntgenstråler prøve at finde ud af sygdommens væsen, så den rette behandling kan blive påbegyndt.

Vi finder ikke folkekirkens skrøbeligheder for at udlevere hende til spotten, ej heller for som en historieprofessor blot at beskrive et kirkesamfunds sidste skridt ud i opløsningen, heller ikke for dermed at finde påskud for at gå over til en anden del af kirken, f. eks. den romerske, eller til en eller anden sekt. Vi undersøger hende, alene for at blive klar over sygdommens art, så hun kan få den rette behandling og atter blive rask.

Vor kirkes nød er tydelig for enhver som vil se den.

Dåben praktiseres overfor folkets store flertal. "Døb dem", har Kristus sagt, men det glemmes, at han fortsatte "og lær dem at holde alt det, som jeg har befaleet Eder ...". Mange børn, som begynder konfirmationsforberedelsen, kan ikke både Fadervor. De kender det ikke.

Om nadveren sagde Kristus: "Gør dette til min ihukommelse!" Men af den folkelige praksis her tillands måtte man tro at ordene havde lydt: "Gør det ihvertfald ikke!"

Om forkyndelsen lød Kristi ord: "Den, som hører jer hører mig". Det vil sige, at forkyndelsen altid må være at tale som sendebud for Kristus, at skulle sige: "Så siger Herren". Men det er glent. Præsterne nøjes med det ligegyldige at holde foredrag, som kan underholde, kan drøftes, kan diskuteres. Menighederne hører ikke mere.

Derfor er kirkegangen minimal. Hvad skal man dog der efter? Man kan vel være ligeså god kristen uden at gå i kirke?

Bønslivet forsvinder, for børnene lærer ikke at bede. Bibellæsningen forsvinder selv i tidligere levende indre missionske hjem.

Fraskiltet vielse er blevet normalt i åbenlys foragt for Kristi tilføjelse til Gamle Testamentes ord om ægteskabet: "Derfor, hvad Gud har sammenføjet, må et menneske ikke adskille." Præsterne følger glatvæk gifte mennesker sammen med nye partnere.

Der tales endnu pænt om, at Jesus er frelseren, men det synes at være aldeles glemt, at han tillige er Herren, som har en vilje, vi ikke ustraffet handler imod.

Guds bud er glent. De gælder kun, hvis de tilfældigvis falder sammen med vore ønsker og vort begær, ellers må de pænt vige pladsen. Idag er det store bud i loven ikke: "Du skal elske Herren din Gud og din næste som dig selv", men det lyder:

"Du skal elske dette menneskeliv og s lippe så nemt og bekvemt igennem det som muligt!"

Det er træk af folkekirkens store nød, og det afspejler sig i dens stilling i folket. Den er tålt, men hverken elsket eller hadet. Restaureret i det ydre, men ikke re-formeret efter Guds ord, eller lagt i ruiner af modstandere, som ved, hvor farlig den levende Guds kirke er. Kirken skulle tage Kristi kors op og følge ham, men folkekirken har i stedet taget folkets vilje op og følger det. Folkets vilje er ofte blevet folkekirkens lov.

Det er en kirke, som er træt til døden, præsterne er trætte, udfylder tiden med ting, der er deres gerning uvedkommende. Adskillige forlader embederne. Menighederne er utrygge og forvirrede. Den jublende lovsang tier. Sangen går tungt og trægt. Det er, som om saltet har mistet sin kraft, og hvortil duer det da?

Sådan er folkekirkens sygdom, og fortsætter den, er der ikke så langt igen.

Hvad er nu årsagen dertil? Djævelen. Det var han, som begyndte denne ødelæggende sygdom i den sidste tid før reformationen, og fædrenes synder skal nedarves på børnene. Det begyndte, da en del af de, der var sat til hyrder og lærere i den hellige romersk-katolske kirke, foretrak jordisk velstand fremfor at tjene Jesus Kristus. Da alt, selv det helligste blev takseret efter dets mulighed som indtægtskilde. Da kaldte Luther til ny lydighed mod kirkens Herre, han blev hældt ud, men de evangeliske menigheder fulgte ham, eet ville de: være gode katolikker. Da 1½ århundrede var gået, viste det sig indlertid, at noget katastrofalt var sket for de evangeliske. De var på vej bort fra den katolske tro, de oprindelig havde bekendt sig til, på vej ud i kætteri, hvor man nøjedes med de brudstykker af kirkens tro, man tilfældigvis endnu holdt fast på, messen, skriften, kirkegangen, væsentlige trossandheder gik tabt tillige med udvortes ting: knæfald, korstegn, messetøj. Man var blevet fattig, og fattigere blev vi, men det værste var, at vi var tilfredse i vor fattigdom, skønt Gud havde tænkt, at vi skulle være rige i troens og kirkens helhed.

Godt 400 år har sygdommen hærget, og nu går det mod døden, nedmindre den operation sker, som kan gøre underet, at vor syge kirkemor atter bliver rask igen.

Brødre, hvad skal vi gøre? Sådan lyder spørgsmålet i dag som dengang, og svaret er stadig det samme: Ovend Eder -. Det er en omvendelse fra protestantisk vanetænkning, almindelig ukirkelighed, egne ideer til Jesus Kristus, Guds søn, der er blevet menneske. Men lad det være sagt straks: ikke en Jesus, man udfra flere eller færre skriftsteder selv har dannet sig et billede af, men til ham, der virkelig er blevet menneske, mellem mennesker har åbenbaret Gud, forkyndt Guds vilje, på korset bragt den nye pagts evige offer og har indstiftet sin kirke på jord under apostlenes lederskab, en kirke som pinsedag fik givet Helligånden, som skal vejlede til hele sandheden.

Det er en omvendelse - ikke til en Kristus uden krop - men til den Kristus, som her på jord har et legeme, den hellige katolske kirke. Lad være at nogen får kuldegysninger ved at høre ordet katolsk. Siden 120 har det altid været kirkens navn, et navn vi spillede ud til romerkirken ved reformationen, idet vi selv nøjedes med den intetsigende almindelighed: den almindelige kirke. Den ene hellige, katolske og apostoliske kirke er Kristi legeme på jord, og hvad Gud har sammenføjet, må et menneske ikke adskille.

Den katolske kirke er ikke usynlig, men har siden Kristi indstiftelse været kendelig her på jord. At den så tillige har en usynlig side, som kun Gud kender er en anden sag. Her holder vi os til det, mennesker kan se og erkende. Til kirkens synlige side regnes:

Dens gudstjeneste, den hellige messe, hvor ordet forkyndes, og hvor Kristus er nærværende med sit offer fra Golgatha på alteret i brøds og vins skikkelse.

Dens dåb med vand i den Treeniges navn.
Dens skriftemål og andre sakramenter eller sakramentlignende handlinger.
Dens to samlinger hellige skrifter, Gamle og Ny Testamente.
Dens to embeder, det særlige og det almindelige præsteembede.
Dens trosbekendelser.
Dens bøn, som altid er ved Jesus Kristus, vor Herre.
Dens to stander, det almindelige liv i verden, og ordensfolkenes særlige liv i nøjsomhed, ugift stand og lydighed.

Det er en kirke, som med rette bærer navnet katolsk, d.v.s. efter sin helhed. Dens tro bygger på hele skriftens vidnesbyrd, den kendes i alle århundreder. Den vender sig til hele menneskeheden. Den vedkender sig hele Guds rige, både her på jorden og i hinlen. Den omspænder hele vort liv, vender sig til alle vore anlag: fornuft, følelse, vilje. Dens mål er altonfattende, at Jesus Kristus må være alt i alle.

Til denne hellige, katolske kirke bekender vi os med den augsburgske bekendelse fra 1530, som var de evangeliskes bekendelse overfor romerkirken. Heri hedder det:

"Hos os er der ikke noget, som afviger fra skrifterne eller fra den katolske kirke, eller fra den romerske kirke ... Hele uenigheden vedrører nogle få misbrug....

Hos os er der ikke i lære eller kirkeskikke optaget noget imod skrifterne eller inod den katolske kirke. Thi det står klart, at vi yderst omhyggeligt har vogtet os for, at nye og ugudelige lærdomme skulle indsnige sig i vore menigheder"

Enhver præst i folkekirken aflægger præsteløfte om troskab mod denne bekendelse, som her i landet er rettesnor for, hvad der er evangelisk tro, en bekendelse som vil dokumentere, at vi er gode katolikker. Sygdommen begyndte, da vi begyndte at forlade denne bekendelse til den katolske tro, troen i sin helhed, og slog os til tåls med mennesketanker. Skal sygdommen helbredes må vi omvende os til den katolske tro, troen efter sin helhed - hele det værk, Jesus Kristus har virket her på jord - hele det værk Helligånden virker den dag i dag i kirken.

Det er omvendelse, ikke blot til nåden, men nåden som modtages i tro. Ikke blot troen, men troen virksom i gerninger. Ikke blot skriften, men skriften og traditionen. Ikke blot det alm. eller det særlige præsteembede, men både det almindelige og det særlige. Ikke blot søndagen eller hverdagen, men både søndagen og hverdagen. Ikke blot det ydre eller det indre, men det indre som iklæder sig en ydre skikkelse.

Men her gælder det, at vi ikke blot erkender, at den katolske tro er sandheden, men at vi tillige følger, lever, lyder, gør denne sandhed. Hvad gavner det, om vi aldrig så noget erkender sandheden, men ikke lever den, kun diskuterer den?

I denne katolske helhed føres vi atter til nådens kanaler, som skal vande og fylde vort tomme sind. Fylde os med den kraft, som er Kristi kraft. Vi føres atter ud i evangeliets frihed, ud af trældommen under et enkelt menneskes meninger, Luthers, siden tilfældige tyske eller danske teologers, sidst vore egne herredømme.

Det var djævelen, der lokkede os bort fra troens evangeliske helhed, og som prøvede at bilde os ind, at det var godt at nøjes med brudstykker, godt at være ukatolske. Det er Guds Helligånd der kalder os ud af vort protestantiske fangehul, ud i den katolske tros frihed. Følger vi Helligåndens kald, er vi på en forjættende vej mod kirkens fornyede enhed. Da skal vi ikke møde vore romerske brødre som protestanter, men da står vi som katolikker, hver med den samme kirkes tro som dog til rigdom for begge parter under skilsmisken i hver lejr fik en særlig belysning, som først bliver til fuld velsignelse, når de adskilte dele af den katolske kristenhed atter har fundet sammen.

+) over for katolikker,
148

KATOLIKKEN GRUNDTVIG:

"Det er barnagtig snak at jeg er blevet catholsk, som om ikke alle Christne skulde være Catholiker, naar Catholicismen var den ægte Christendom, og som om det ydermere var Løgn, hvad dog unægteligt er sandt, at alle de, der vedkjende sig den Augsburgske Confession, derved erklære sig for ret troende catholske Christne".

(Theol. Månedsskrift 1825 i anmeldelse af Neanders værk om Tertullian).

---oo0oo---

MERE OM GRUNDTVIGSK HØJKIRKELIGHED

Ved flere lejligheder har jeg gjort opmærksom på vidnesbyrd om, hvilket højkirkeligt præg den gamle grundtvigianisme havde. Nu er jeg blevet gjort opmærksom på, hvor stærkt dette præg også viser sig flere steder i den vel mest klassiske af de grundtvigske andagtsbøger: "Fra kirken og fra lønkamret". Det første af mange oplag kom i 1889. Forfatteren V. J. Hoff var valgmenighedspræst i Vallekilde fra 1872 til 1894. Derefter i Vartov til sin død i 1907.

Fem lange andagtsstykker fra 1. okt. til 5. okt. har han givet overskriften: "Overfor romerkirken". I det første stykke overvejer han det synspunkt, at brudet måske ikke burde være sket ved reformationen - ja, at det ligefrem var en ulykke, der skete med dette brud. Han kommer dog til det resultat, at det var nødvendigt. Men hans motivering derfor må skurre forfærdeligt i moderne grundtvigianeres øren. For han sammenligner brudet dengang med en kristelig omvendelse - hvor "et verdsligt menneske bliver opvakt". "Så sker der jo et afgørende brud". For samvittighedens skyld må man bryde med alt, føler man. Senere hen i livet kan man se, at man dengang i begejstringens varme fordømte ting, man ikke behøvede at bryde med.

I det andet stykke taler han om gudstjenesten, så enhver højkirkelig kan glæde sig over det. Han protesterer imod romerkirkens indvending, at vi ikke skulle have et alter. Men han indrømmer, at vore kirker "mangler meget, og vor gudstjeneste er ofte tarvelig". Han misunder de andre deres åbne kirker. Senere siger han: "Vi har en stor mangel. Altret har for lidt betydning i vore kirker, alt samler sig særligt om prædikestolen. Man går i kirke for at høre prædiken. Men kan slet ikke tænke sig kirken uden præstens prædiken. Menigheden, hele den øvrige gudstjeneste, alt står i skygge for prædiken. Her er en fejl at rette, her er noget at arbejde for Der sker så lidt fra vore altre, så lidt af bøn og tilbedelse ... Først og fremmest gælder det om, at det er tilbedelsen, hvorom det gælder Væsentligt bliver dog gudstjenesten således, som de er, der kommer sammen for at dyrke Gud. Jo mere vi tager med os af den følelse, at vi kommer for at tilbede Gud, desto rigere og varmere vil vor gudstjeneste blive Da føler vi, at det er en stor fejl vi "protestanter" ofte har, at vi som kirkegængere altfor meget er "tilhørere" i stedet for deltagere Vor bøn og vor sang og vor bekendelse og vor vågne kristelige bevidsthed skal også være et stykke af gudstjenesten, og det et hovedstykke". Og han slutter selvfølgelig med, at det, der er hovedopgaven er, at gøre sakramenterne til midtpunktet i gudstjenesten, "det, hvorom det hele drejer sig". Man må jo sige, at for den moderne lindhardtianske grundtvigianisme må dette være en ordentlig mundfuld kultisk hedenskab.

I det tredje stykke viser han virkelig forståelse for det positive i klosterbevægelsen. Kent og fromt ønsker han, at vi skal have et "kloster i vort eget hus" - et stille sted til bøn og betragtning. Uden tvivl

fornemmes det meste af bogen meget "missionsk" i forfatterens efterkommeres øren. - Det fjerde stykke viser god forståelse for skriftemålets betydning. Men her røber han dog, at han ikke har forstået den danske kirkes syn på præsteembedet - det, som Grundtvig også havde til han var over 60 år.

Det femte stykke er måske det mest aktuelle. Det er uhyre økumenisk, selv om Hoff sikkert ikke anede, hvad det var for noget. Hele afsnittet kalder han "Det katolske". Han indleder det med disse ord: "Jeg tror ikke, at brudet ved reformationen kunne have været undgået. Men jeg er vis på, at det aldrig bliver godt, før det atter bliver helet." Hoff siger, at vi ikke må nøjes med at være protestanter. Det er ikke "et navn, man kan leve på i 3-400 år uden at tage skade" "Vil man være retfærdig overfor romerkirken, da gælder det: Ikke blot at føle, at den tog fejl, men dog også særligt at mindes, at den er bærer af den kristne tro og det kristne liv fra oldkirken til os. Den positive følelse af fællesskabet med den må ikke glemmes over protesten. (Fremhævelserne er overalt pastor Hoffs). Han peger på, at for at der skal komme et virkeligt møde i stand, må vi længere tilbage end til Luther - tilbage til Jerusalem, apostlene og den hellige skrift.

I en tid, hvor de 3/4 reformerte herhjemme håber at slå højkirkeligheden ud - ikke ved argumenter, men ved det billige, men over for folket effektive skældsord 3/4 katolicisme, er det en opmuntring at læse Vartov-præstens ord: "Kaldes pavekirken for den romerske-katolske, burde vi aldrig have opgivet navnet: den lutherske-katolske kirkeafdeling: Vi tror på den hellige almindelige kirke". Dette navn almindelig (katolsk) bør hævdes, thi det er fra Gud!" - At det ikke bare er romantiske drømme, der ligger bagved, fremgår af følgende sætning: "Den protestantiske bevidsthed trænger til at møttes af katolicitet".

Denne gamle grundtvigianers ord kunne ligefrem stå som et motto for bladet Re-formatio.

Poul Ulsdal.

---ooOoo---

EN GLEMT "GRUNDTVIGSK" RØST

I 1932 udkom en lille bog "Mørkningstanker", af nu afdøde valgmenighedspræst Anders Nørgaard. Som så meget andet fra hans hånd er det fuldt af visdom, i det store og hele oversat af samtiden, man stadig værd at læse og overveje og lære af.

Der er et lille "forord" til den bog. Hovedsætningen der er spatieret og lyder sådan: "Protestantismen er i opløsning og forfald" Er det blot en stump privat pessimisme, eller er det virkelig så andt? I første tilfælde kan man gå let hen over det, i andet tilfælde ja, hvad gør man så? Man blader f. eks. om til det stykke, der bærer overskriften "Forkyndelse", som jo per fas et nefas er protestantismens bannermærke, for at se, om Nørgaard der forklarer sin hovedsætning nærmere. Og så læser vi:

"Der er een ting, som aldrig må glemmes, når talen er om forkyndelse, nemlig dette, at den egentlige forkyndelse aldrig er et menneskes, en prædikants vidnesbyrd, hvor meget det end kan være værd, men det er menighedens vidnesbyrd ved frembærelsen af dåb og nadver, hvortil uøseligt er knyttet både bekendelsen og lovsangen. Paulus skrev engang om nadveren: "Thi så ofte I spiser dette brød og drikker dette bager, forkynnder I Herrens død, indtil Han kommer". Enhver kristen, der virkelig var med ved dåb og nadver, kan forstå den tale, tillige, at Paulus kunde have føjet noget mere til. Thi så ofte vi samles til dåb, forkynnder vi hele Kristi evangelium, Kristi død og opstandelse, Kristus som den levende og nærværende, der taler livets ord til os og gør os til Guds

børn, og så ofte vi samles om nadverbordet, forkynnder vi ikke blot Kristi død, men også hans opstandelse, vi forkynnder Ham som den, der er midt iblandt os, uddeler himlens vin og brød, er med sit folk i liv og død. Og et led i denne forkyndelse er som sagt bekendelsen og lovsangen.....

Men altfor ofte gik det sådan, at den enkelte prædikants forkyndelse i den grad kom i forgrunden, at den blev betragtet som den egentlige forkyndelse, og således kom til at overskygge menighedens ved dåb og nadver. Og jo mere prædikantens prædiken kom i forgrunden, desto lettere blev den ucentral, det vil sige usakramental, en forkyndelse af det enkelte menneskes meninger og tanker, følelser og fornemmelser, optagethed af sit eget og tidens, altså "aktuel", og ikke et levende udtryk for det liv, som menigheden lever med sin korsfæstede og opstandne Herre ved dåb og nadver."

Ja, der har vi Nørgaards forklaring af hovedordet fra bogens forord. Dersom protestantismens forkyndelse er blevet "usakramental", så er protestantismen selv i opløsning og forfald. Mens "kult" er et dårligt ord, fordi det er mangetydigt, så er "sakramental" et godt ord, fordi det er eentydigt og kristent. En usakramental forkyndelse har ikke mere den Herre Kristus som levende og nærværende midtpunkt. Derfor er vi en del, der slet ikke vil have forkyndelsen bort til fordel for det "kultiske", men som for alt i verden vil af med den usakramentale forkyndelse.

Hans Magle.

---ooOoo---

KIERKEGAARDIANA

Hal Koch har engang sagt noget i retning af, at han anså Kierkegaard for den danske kirkes største ulykke. Og det er rigtigt, at Kierkegaard - selvforskyldt eller ej - har bidraget meget væsentligt til, at den danske kirke blev til den kirkegaard, den er i dag. Ligeså er det også rigtigt, at Kierkegaard i sin tankning og udtryksmåde er præget af sin kamp mod Hegel og alt hans væsen, så at der for os kan blive noget krampagtigt, konstrueret over det, han siger. Men ingen af disse på sin vis rigtige påstande giver os ret til at sætte Kierkegaard på hylde. Når man trænger igennem de slutninger, han selv drog, og de følger, han fik, så er der virkelig kristendom at finde hos ham, det er blot et spørgsmål om at læse ham.

En dag tog jeg Kierkegaard ned af hylden, det var hans efterladte papirer, hvor der var et eller andet jeg ville finde. Under min søgen fandt jeg følgende overvejelser, som også for os er en overvejelse værd.

Katholicisme - Protestantisme.

Forholder dog Catholicisme og Protestantisme sig ikke egentlig til hinanden ... som i sandelige Forhold: en Bygning, der ikke kan staa alene, hvorimod det Hele kan staa endog meget sikkert og fast, naar det bliver sammen, Bygningⁿ og Stiveren, som stiver det af. Med andre Ord: er Protestantismen eller det Lutherske egentlig ikke et Korrektiv, og er der ikke afstedkommet en stor Forvirring, at det er blevet i Protestantismensgjort til Regulativet?

..... Tag nu Tingenes Orden, som den var, da Luther brød ud: det var Usandhed, tag Forudsætningen for Luther ganske bort, og det Lutherske er aldeles meningsløst. Tænk dig saaledes, at det som Luther, i den yderste Spænding, greb som det yderste, at det bliver et Slags Resultat saaledes, at man aldeles udelader Spændingen: og det Lutherske er komplet Værl. Tænk dig et Land langt borte fra al Catholicisme, hvor man har bragt det Lutherske Resultat hen - der lever en Slægt, som aldrig

har hørt eet eneste Ord om den Side af Sagen, hvilken Klosteret og Askesen o.s.v. udtrykker og som Middelalderen overdrev, men derimod fra Barn af er opdagget og forkjælet fra Barn ved det Lutherske om Beroligelse for den ængstede samvittighed - men der er, vel at mærke, Ingen som i fjerneste Maade har ængstet denne Samvittighed: hvad er saa det Lutherske? Er der Mening i: Beroligelse for ængstede Samvittigheder, naar Forudsætningen: de ængstede Samvittigheder ikke er tilstede? Bliver saa det Lutherske ikke meningsløst, ja, hvad værre er, bliver det ikke et Raffinement, der vil betegne den vanslægtede Protestantismes Forskjellighed fra den vanslægtede Katholicismes Fordærvelse.

..... Naar Katholicismen vanslægtet, hvilken Form af Fordærvelse vil saa vel vise sig? Svaret er let: Skinhellighed. Naar Protestantismen vanslægtet, hvilken Form af Fordærvelse vil saa vise sig? Svaret er ikke vanskeligt: aandløs Verdslighed. Luther har sat det højeste åndelige Princip ind: blot Inderlighed. Det kan blive saaledes farligt, at vi kan synke til det Aller-aller-laveste af Hedenskabet saaledes kan det naas i Protestantismen, at Verdslighed æres og højagtes som - Gudelighed. Og dette - det paastaaer jeg - kan ikke ske i Katholicisme.

Men hvorfor kan det ikke ske i Katholicisme? Fordi Katholicismen har det Almindelige som Forudsætning, at vi Mennesker er nogle Slyngher. Og hvorfor kan det hælde i Protestantisme? Fordi Protestantismens Princip forholder sig til en særlig Forudsætning: et Menneske, der sidder i Døds-Angest, i Frygt og Bæven og megen Anfægtelse - og af dem er der i hver Generation ikke mange.

(Efterladte Papirer 1851-53 p.337ff.)

Det Lutherske.

Det Lutherske er et Korrektiv - men et Korrektiv gjort til det Normative, til det Hele, er eo ipso i anden Generation (hvor man altsaa ikke har Det, hvortil det var Korrektivet) forvirrende. Og med hver Generation det saaledes gaar hen, maa det blive værre, indtil Enden bliver, at dette Korrektiv, der selvstændigt har etableret sig, frembringer lige det modsatte af dets oprindelige Bestemmelse. Og dette er ogsaa Tilfældet. Det Lutherske Korrektiv frembringer, naar det selvstændigt skal være hele Christendommen, den mest raffinerede Art Verdslighed og Hedenskab.

(Efterladte Papirer 1854 p.9f.)

Nu er det ikke min mening at køre Kierkegaard frem som en anden kanon til fordel for højkirkeligheden, han er jo blevet brugt tilstrækkeligt som kanon. Og det kunne måske ogsaa være på sin plads at drøfte, hvor meget Kierkegaard har forstaaet af saavel det katholske som det lutherske, ja, det kristelige. Jeg har taget dette frem, fordi det slog mig i sin aktualitet ang. den kirkelige situation, der foreligger for os i Danmark. Og da forekommer det mig at være en fuldtreffende Kierkegaard benævner tredje afdeling af "Christelige Taler": Tanker som saarer bagfra - til Opbyggelse. Under denne synsvinkel bedes ovennævnte af Kierkegaard set.

B. Riisgaard, Rimsø.

---oo0oo---

FRA KIRKENS SKATKAMMER II

I Vinteren 1943 døde i Aabenraa den sønderjydske Præst Carsten Petersen. Han var født i Møgeltonder Sogn 1871 og havde været Præst i Flensborg, i Brarup Syd for for nuværende Grænse og sidst i Maugstrup og Jægerup

ved Haderslev. Hans Navn er nok ukendt for de fleste af Læserne. Og det er en Skam. Thi han var en af Sønderjyllands betydeligste Præster i Aartierne omkring Genforeningen. En egenartet Skikkelse og en særpræget Personlighed var han helt igennem, som man kan se af hans interessante Forfatterkab. Dette omfatter baade opbyggelige og kirkehistoriske Arbejder. Hans Hovedværk er den store Bog "Slesvigske Præster", som han udgav 1938. Den er ikke til at købe, da han lod den trykke paa egen Bekostning i kun 200 Exemplarer, som han skænkede til hvert Præstembede i Sønderjylland. I hver sønderjydske Præstegaard findes Bogen derfor nu som Embedets Eje - det er bl.a. en af Fordelene ved at være sønderjydske Præst, saa har man nemlig Adgang til at læse denne rige og interessante Bog.

Og naar den og dens Forfatter denne Gang nævnes som en af de dejlige Ting, man kan finde i vor Kirkes Skatkammer, sker det p. Gr. a. det særprægede Kirkesyn, som Carsten Petersen her fremsætter flere Steder, og som vort Blad ogsaa gerne vil pege paa. Saaledes bruger han under Overskriften "Kirkespaltningen" et Kapitel om slesvigske Præster i Reformationstiden og anlagget her et uventet Syn paa den Tids kirkelige Begivenheder. Og han slutter Kapitlet med følgende Betragtninger, der er af en sådan Rækkevidde, at de ikke kun skal skjules i en Bog i sønderjydske Præstegaards-Arkiver, men fortjener at blive købt i hele vor Kirke idag:

"Skal Ordet reformatio betyde Tilbagedannelse, en Venden tilbage til det oprindelige, en Ihukommelse af Befalingen til Menigheden i Efesus: Omvend dig og gør de forrige Gjerninger, da er dette Ord hvad angaar vore Menigheder, misvisende. Reformatoriske Bestræbelser i Ordets sande og dybe Mening har der været i Middelalderen. Frans af Assisi havde Billedet af den apostoliske Tid klarere for øje end nogen af det 16. Aarhundredes Mænd. Da Pave Innocens III paa sin Magts Højdepunkt samlede de 71 Metropoliter, 412 Biskopper, 800 Abbeder foruden mange andre til det store Lateranmøde 1215, sagde han i sin Aabningstale bl. a.: "Hovedkilden til Folkets Fordærvelse er hos Præsterne. Fra dem stammer Ulykkerne i Kristenheden, Troen tager af, Religionen er ødelagt, Friheden indskrænket, Retfærdigheden traadt under Fødder, Vantroen vokser stærkt, Saracenerne sejrer". Erkendelsen af Kirkens Brøst og Trangen til en Reformation paa Hoved og Lemmer gaar igennem Aarhundreder.

Men det, der hos os kaldes for Reformation, var netop ikke en Reformation paa Hoved og Lemmer, men en Adskillelse af Hoved og Lemmer.

Særkendet for det store Tidsskifte omkring 1500 er Nordens Brud med Rom, den dybe Kløft som opstod mellem den romerske og germanske Verden. Hele Middelalderens fælles Aandsindhold, den altomspændende Enhed og Helhed, Samling og Fællesskab, unitas og universitas, er sønderbrudt. - - - fra den Tid bredte sig en tidt overspændt Jeg-Dyrkels e i de reformerede Lande - - - da maatte det skønneste i Menneskesjælen gaa tabt: Trangen til at kaste sig i Støvet for sin Herre, at kende sig selv som et intet, naar Evigheden taler. Østerlandets selvforglemmende Ydmyghed tabtes paa Vejen Wittenberg-Berlin-Frankfurt. - - -

Men Sans for Samling, Længsel efter gensidig Forstaaelse og Tanken om, at den bibelske Forjættelse, der sigter paa een Hjord med een Hyrde, dog maa gaa i Opfyldelse engang, findes vel trods alt i Menighederne. - - - Mennesker, som ser ud over Tidens og Rummets snævre Grænser, vil ikke lade Haabet fane, at den dybe Kløft, som Kirkespaltningen bragte med sig, maa have haft sin Tid som alt andet i Historien, og at den Stund maa komme, da Nordens Kirke saa vel som den engelske og den græsk-katholske - om Tyskland taler vi ikke - kan række sin Haand mod det evige Rom, og at da St. Peders Efterfølger vil kende sin Besøgelsestid bedre end han gjorde forhen.

Slesvigske Præster har i høj Grad været et Bindeled mellem det lille Hjemland og den store Verden. Det kan endnu en Gang falde i deres Lod at blive det, mere end de har været det i de sidste Aarhundreder".

RE-FORMATIO

3. årgang nr. 5.
Allehelgen 1960.

JEG TROR PAA ... DE HELLIGES SAMFUND

Fra Kirkens Skatkammer III

Vi er nu inde i Alle Helgens-Tiden. Da synger vi om "den store, hvide Flok" og glæder os over, at "Helgen her og Helgen hisset" er i samme Menighed". Ja, det er ret en Glædens Tid nu. Thi netop nu, da Verdens Aar fører os ind i Vinterens første Maaned, den taagede og graa November, som er kranset af det sidste Løvfalds gule Blade og de sidste blege Astas, hvis Farver ikke ret kan staa sig mod den korte Dags Tækning og den tidlige Aftenslumring - netop nu bringer Kirkens Aar os et stort Budskab om Liv og Lys og Udødelighed, idet det med sin Alle Helgens-Tid gør Trosbekendelsens Led om de Helliges Samfund særligt levende for os. Og her staar vi ved et af de største Klenodier i vor Kirkes gamle Skatkammer, men ogsaa ved et Klenodie, som ofte er overset og upaaagtet. Thi den Realitet, at vi som Kirkens Børn er en Afdeling af de Helliges Samfund, at vi i Kirken, der her fra Jorden rager ind i Himlen, lever i et stadigt Samfund med de fuldenkte Hellige, alle Helgener, og at ogsaa vor danske Kirke har en særlig Helligdag med Navnet Alle Helgens Dag - den Realitet betyder i Almindelighed nok ikke det for os, som den er værdig til. Der tales altfor sjældent iblandt os om disse vore fuldenkte Brødre og Søstre i Kristus, som hedder Helgenerne. Vi tænker ikke nok paa dem og glæder os ikke nok over, hvad der gennem Guds og Naadens Sejr i dem er skænket os alle. Deres Liv og Exempel, deres Kamp og Udholdenhed og deres Ophøjelse og Lykke i Himlen nu optager os ikke saa stærkt, som de burde, og bringer os ikke den Glæde og det ny Mod, som det vilde være naturligt for os at eje, naar vi som Medlemmer af de Helliges Samfund dog er i saa fint og forjættende Selskab og er i Familie med saa store og herlige Personer. Og mange af os har ikke noget personligt Forhold til Helgenerne, endda vi ved vort Fællesskab om vor Herre Jesus Kristus er deres Søkende i en langt inderligere Forstand, end der gives Søsken- de i nogen jordisk Familie. Som en lille Hjælp til dybere Indtrængen i den glædelige Realitet, der hedder vort Samfund med alle Helgen, bringes derfor her nogle Smaating fra Kirkens Skatkammer, nemlig nogle Ord af Martin Luther. For ham betød vort Forhold til Helgenerne mere, end det idag er almindelig kendt. Og vi vil derfor lytte til noget af, hvad han har sagt om dette Kapitel i Kristenlivet.

I Aaret 1519 udsender Luther et Skrift - "Unterricht auf etlich Artikel - - " - hvori han bl. a. vil vise, at han ikke er en russitisk Kætter, der forkaster Helgendyrkelsen. Tværtimod. Thi som han udtaler her: "Om